

Co to jest wada wymowy i jej rodzaje.

Gdy wymowa odbiega od normy ogólnie przyjętej w danym języku, począwszy od drobnych nieprawidłowości w realizacji poszczególnych głosek, aż po ciężkie wady utrudniające kontakt z otoczeniem. Odchylenia w mowie mogą dotyczyć zasobu słownictwa (leksyka), umiejętności posługiwania się formami gramatycznymi lub rozumienia ich funkcji, realizacji fonemów lub ich odbioru.

Największą grupę wad wymowy na etapie nauczania początkowego stanowią wady artykulacyjne zwane dyslalią. Jest to nieprawidłowość w wymawianiu jednej, wielu, a nawet niemal wszystkich głosek od razu. Wymowa jest wtedy niewyraźna, mało zrozumiała, aż do bełkotu. Najogólniej dyslalia obejmuje:

- mogilalię (elizje), tj. opuszczanie dźwięków (krowa- kowa);
- paralalię (substytucje, czyli zamienianie głosek);
- dyslalię właściwą (wszelkie zniekształcenia głosek).

Ze względu na nazwę głosek nieprawidłowo artykułowanych dyslalię dzieli się na:

- sygmatyzm tj. seplenienie (sz, ż, cz, dż jako s, z, c, dz);
- mowa bezdźwięczna (woda-fota, żaba-szapa);
- rotacyzm, tj. reranie (wadliwa wymowa r);
- kappacyzm (wadliwa wymowa k);
- gammacyzm (wadliwa wymowa g);
- rynolalia, tj. nosowanie (nosowa wymowa głosek ustnych lub odwrotnie).

Drugim co do częstotliwości występowania u dzieci rodzajem zaburzenia mowy jest jąkanie. Najogólniej mówiąc polega ono na zaburzeniu koordynacji narządów: oddechowego, artykulacyjnego i fonacyjnego. Obserwuje się wzmożone napięcie mięśni związanych z mową, np. więzadła głosowe zaciskają się, zachodzą na siebie, głos wydobywa się z trudem..

Co wywołuje wady wymowy?

Przyczyną wad wymowy są najczęściej nieprawidłowości w budowie i funkcjonowaniu narządów artykulacyjnych lub zaburzenia słuchu fonematycznego. Można je podzielić na wewnątrzpochodne (tkwiące w dziecku) i zewnątrzpochodne (środowiskowe).

Do czynników wewnątrzpochodnych zaliczamy:

- niską sprawność ruchową narządów artykulacyjnych (języka, warg, podniebienia miękkiego);
- wady zgryzu i anomalie zębowe (wymowa międzyzębowa);
- upośledzenie słuchu fizjologicznego (zaburzenia artykulacji, melodii, intonacji, elizje);

- nieprawidłową budowę aparatu mowy (rozszerzenie podniebienia, warg, zbyt duży lub mały język, skrócone wędzidełko);
- przerost trzeciego migdałka (nosowanie, wymowa międzyzębowa);
- dysfunkcję słuchu fonematycznego (odpowiadającego za procesy analizy i syntezy słuchowej).

Do czynników zewnątrzpochodnych (tkwiących w rodzinie) należą:

- mówienie do dziecka językiem nianiek (spieszczanie);
- nadmierny rygorizm lub liberalizm co do mowy dziecka;
- ograniczone kontakty z matką do 2. r.ż.;
- zaniedbania zdrowotne matki w ciąży (niedożywienie, używki);
- niewłaściwa atmosfera rodzinna;
- nieprawidłowe wzorce wymowy w domu;
- brak okazji do rozwijania mowy (rozmowy, czytanie książek, oglądanie ilustracji, gry językowe).

Jakie skutki powodują wady wymowy?

1. W znacznym stopniu utrudniają osiągnięcie sukcesów w szkole.
2. Kłopoty w nauce czytania i pisania (agramatyzmy, nieprawidłowa budowa zdań, uporczywe literowanie, kłopoty z łączeniem liter i głosek w wyrazy, z przejściem od głoskowania do czytania sylabami i wyrazami, opuszczanie, przestawianie lub dodawanie różnych głosek i sylab, zamienianie wyrazów o podobnym brzmieniu; w pisaniu kłopoty z posługiwaniem się dwuznakami, spółgłoskami miękkimi, dźwięcznymi i bezdźwięcznymi, końcówkami fonetycznymi -ą -om, inne).
3. Zaburzenia osobowości (poczucie niższej wartości, osamotnienia, stany lękowe np. logofobie-lęk przed wypowiedzianiem się, nerwowość, unikanie kontaktów z gośćmi, rówieśnikami).
4. Osłabiają wydolność umysłową dziecka i wpływają ujemnie na jego stosunek do nauki, szkoły i kolegów.

Logopedia jest nauką o kształtowaniu prawidłowej mowy, usuwaniu wad mowy oraz nauczaniu mowy (mówienia i rozumienia) w przypadku jej braku lub utraty, usuwa też trudności w czytaniu i pisaniu.

WSKAZÓWKI DLA RODZICÓW

Jak zapobiegać nieprawidłowościom w rozwoju mowy?

1. Zapoznać się z prawidłowościami rozwoju mowy dziecka.
2. Śledzić uważnie proces rozwoju mowy swojego dziecka, czy nie pojawiają się niepokojące objawy, np.
 - -nieprawidłowość w budowie narządów mowy,

- brak gaworzenia we właściwym czasie,
 - brak mowy u 3-letniego dziecka.
3. Zatrzymać się o prawidłowy rozwój mowy dziecka już we wczesnym dzieciństwie, a także w okresie prenatalnym .
 4. Dbać o właściwą opiekę medyczną, racjonalne odżywianie, pozytywne postawy wychowawcze w domu i w szkole, życzliwe postawy międzyludzkie.
 5. Od urodzenia mówić do dziecka językiem dorosłych, a spieszceń używać tylko w zabawach.
 6. Nie wymagać od dziecka posługiwania się mową dorosłych, ale też nie naśladować jego języka. Utrudnia to dziecku naukę mowy.
 7. Nie przestawiać dziecka leworęcznego na rękę prawą bez konsultacji z psychologiem.
 8. Zapobiegać chorobom uszu, przewlekłym stanom kataralnym i wadom zgryzu (karmić butelką do I. roku życia ! smoczki-też!)
 9. Starać się słuchać, co dziecko do nas mówi, ponieważ chętnie słuchane-chętnie mówi.
 10. Zachęcać dziecko do mówienia, nawet jeśli ma zaburzoną mowę.

Literatura:

1. Życie Szkoły nr 1/2002 s.22-25„Nieprawidłowości rozwoju mowy"
2. Życie Szkoły nr 10/2004 s.31-35„Dlaczego dziecko źle mówi"
3. „Logopedia" I. Styczek
4. „Vademecum logopedyczne" K. Błachnio
5. „Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola" G. Demel